

A MEGÚJULÓ EGYHÁZ ÉS A LUTHERI HITÚJÍTÁS

A II. vatikáni zsinat az egyház megújítását írta zászlajára. A közös értékek megtalálása, kimunkálása érdekében kész a párbeszédre, más keresztény egyházakkal, az istenhívőkkel és minden jóakarató emberrel. Érthető tehát, hogy az egyház az évforduló alkalmával megkülönböztetett figyelemmel tekintett a nagy reformátor személyére és életművére. Luther Márton 500 év után éppen azért lett időszerűvé a katolikus egyház számára, mert az egész keresztény világ ma belső megújulást sürget, és a kor kihívására válaszolva, önigazolását ma is az evangélium küldetés vállalásában látja. Luther reformakarata és a II. vatikáni zsinat megújítási törekvései azonos alapelemeket tartalmaznak. A zsinati aggiornamento rövid megfogalmazásában: idejétmúlt szemléletek és vallási praxisok feladását, hogy új életteret biztosítsunk az evangélium mai aktualitásának. Az egész kereszténység vonalán a hit, a vallás, a túlvilág mai érvényű megfogalmazásáról van szó. Ez csak úgy lehetséges, ha gondolkodásunkkal korunk lelki és társadalmi feszültségében élünk, és élénk figyelemmel követjük a változásokat.

Ezt az igényt fogalmazta meg II. János Pál pápa az Európai Püspöki Konferenciák Tanácsának 1983 szeptemberi zágrábi értekezletéhez intézett üzenetében: „Ki kell dolgoznunk a keresztény felekezetek közös gyökérigazságait, megtérést kell hirdetni szerte az egész világon, mert csak így lehetünk úrrá az elvilágiasodás közömbösítő veszélyein, az evangéliumi értékek alábecsülésén, és csak így leszünk képesek a szükséges egység és a béke ma oly kívánatos megteremtésére”.

Luther és műve katolikus értékelése

Luther Márton születésének 500. évfordulóján újból feltesszük a kérdéseket személyiségéről, művéről és tanításáról. Vallásos magatartásának alapvonásai: a feltétel nélküli önátadás Istennek, a bizalom és az imádás. Emellett a keresztény élet értelmét a másokért való cselekvésben, az egyházi közösség és az egymás iránti megbocsátó irgalmas szeretetben határozta meg. Személyiségének kulcsa a hit. A hit félreérthetetlen következetességének volt prédikátora: kibékülés, kiengesztelődés és keresztény közösség csak ott lehetséges, ahol a hit értéke egyezik a szeretet értékével.

Amit a protestáns, de legújabbban a katolikus teológusok is Luther műveiből kielemeznek, egyenesen vonzó: rendkívül tehetséges, elszánt ember áll előttünk, aki küzd hitének őszinteségeért és nemcsak vallásos, hanem egyúttal emberi tartalmaért is.

Karl Lehman münsteri egyetemi tanár, az új mainzi püspök mondja: „Luther mint tanúságtevő ma már a katolikusok oldalán is áll, számunkra is »a hit atyja« lett; ma igényt tartunk arra, hogy ne sajátítsa ki őt többé kizárólagosan a lutheránus egyház”.

Luther személyének mai katolikus megközelítését és értékelését tartalmazza az a levél, melyet a centenárium alkalmából II. János Pál pápa intézett 1980. október 31-én Willebrands bíborshoz, a Keresztény Egységítőkarság elnökéhez. Miután megállapítja, hogy a katolikus-lutheránus teológiai vegyesbizottság munkája nyomán teljesebb és árnyaltabb kép alakult ki Luther személyiségéről, elhelyezve őt kora bonyolult egyházi, társadalmi és politikai összefüggéseibe, a következőket írja: „Meggyőzően kirajzolódott ennek során Luther mély vallásossága, aki heves vérmérsékletének megfelelően az örök üdvösség kérdésével vívódott. Az is világossá vált, hogy az egyházi egység megszakadása nem magyarázható kizárólag azzal, hogy az egyházi tekintély nem értette meg Luthert, sem azzal, hogy Luther nem értette meg az igazi katolicizmust, bár mindkét szempontnak volt részleges szerepe. A szakadásnak mélyebb gyökerei voltak.” A munkát tovább kell folytatni részrehaj-

lás nélkül, egyedül az igazságot keresve, hogy még teljesebb képet alkothassunk a hitújítóról és a reformációról.

Az eddigi eredményeket mintegy összefoglalja a már említett katolikus-lutheránus vegyesbizottság 1983. május 6-án a württembergi Kirchbergben kiadott nyilatkozata. Ez a nagy jelentőségű dokumentum 26. pontjában összegezi, mit tanulhatunk ma Luthertől, katolikusok és evangélikusok egyaránt. Willebrands bíborost idézve, megállapítja: „Ő abban lehet közös tanítónk, hogy Istennek mindig Istennek kell maradnia, és hogy a mi legfontosabb emberi válaszuk az abszolút bizalom és Isten imádása kell, hogy maradjon”. Majd tételesen felsorolja milyen ösztönzéseket kaphat a ma kereszténye a reformátor személyétől: „Mint teológus, hithirdető, lelkipásztor, énekszerző és imádkozó, Luther rendkívüli lelki összpontosításban újra bizonyította és világossá tette az Isten ajándékozó és megszabadító igazságosságának bibliai üzenetét. – Luther felhívja figyelmünket Isten szava elsőbbségére az egyház életében, tanításában és szolgálatában. – Olyan hitre hív minket, mely feltétlen bizalom az iránt az Isten iránt, aki Fia életében, halálában és feltámadásában hozánk irgalmas Istennek bizonyult. – Arra tanít minket, hogy a kegyelmet mint Istennek az emberhez való személyes viszonyát értsük, mely semmiféle feltételhez nincs kötve, és szabadabb tesz Isten előtt és a felebarátok szolgálatára. – Arról tanúskodik nekünk, hogy az emberi életnek egyedül Isten megbocsátása ad alapot és reményt. – Az egyházat arra hívja, hogy állandóan Isten szavából újuljon meg. – Arra tanít minket, hogy a szükségesben való egység a szokások, a fegyelmi rendek és a teológia különbözőségét teszi lehetővé. – Megmutatja nekünk, mint teológus, hogy Isten irgalmasságának megismerése csak az imádkozó és elmélkedő embernek tárul fel, akit a szentlélek az evangélium igazságáról meggyőzött és – minden kísértés ellenére – megtart és megerősít ebben az igazságban. – Figyelmeztet minket, hogy csak ott létezhet kiengesztelődés és keresztény közösség, ahol a »hit normáját« mint a »szeretet normáját« követik, mely csak a legjobbat gondolja mindenkiről és nem gyanakvó, minden jót hisz a felebarátról és ... minden megkereszteltet szentnek nevez.”

A nagy francia zsinati teológus, *Yves Congar* szerint: „Ki tagadhatná, hogy Luther mélyes személyiségével, vallásos meggyőződésével az evangélium üzenetét akarta tisztázni a kisemberek számára is. Luther az evangéliumi hit nagy hőse marad, akinek egyetlen szenvedélye Krisztus tanításának saját korához szóló értelmezése lett. Luther egyházújítási szándékáról mai katolikus szemmel ezeket kell mondanunk.”

Ami egybeköt, és ami elválaszt

A reformáció közel négy és félszázados múlttal rendelkezik, s azóta a katolikus egyház, valamint a különböző felekezetek járták a maguk külön útját, mégis mindig megmaradtak a közös vonások, a közös krisztusi eredetű elemek. Közös végeredményben a Szentírás, az apostoli és egyéb hitvallások, közös a Miatyánk, a keresztség szentsége, részben az oltáriszentség is és a hit kegyelmi valósága. A kegyelem, Luther szerint is, bennünk élő isteni valóság: személyes kapcsolat Isten és az ember között. Luther egyéni utat jelölt meg: üdvözülésünk elsősorban Isten irgalmától és kegyelmi ajándékaitól függ. A protestantizmusban a katolikus tanításnál erősebb hangsúlyt kap a kiválasztás és az eleve elrendeltség. Isten legnagyobb ajándéka, Jézus Krisztus áll a keresztény hit középpontjában, az Isten-ember valósága, amely egyedül és örökké ég és föld egybekötője. Egyedül Jézus Krisztusban bízhatnak, és e remény hite az egyedüli hit, a „sola fides”, amely megmenthet bennünket.

A keresztények találkozása vagy újraegyesülése szükségessé teszi, hogy a hívők különböző táborokban világosan lássák a különbözőségeket is. A katolikus és protestáns felfogásban talán nem annyira a megigazulás, vagyis a jó cselekedetek nélküli üdvözülés kérdéseiben, hanem inkább az egyház fogalmának és tartalmának értelmezése körül látszanak nagyobb eltérések. Különben a protestánsok éppen úgy nem tartják, hogy nincs szükség jó cselekedetekre, mint ahogyan a katolikusok sem tagadják a kegyelem – feltétlen elsőbbsége mellett – bizonyos értelmű egyedülvalóságát is. Ezért Luthernek az egyházzal szóló tanítását igyekszem inkább alaposabban ismertetni, mivel *Sulyok Elemér* pannonhalmi főiskolai ta-

nár a Teológia 1983. októberi számában igen értékes tanulmányban már feltárta Luther mély spiritualitását és ezzel kapcsolatban „kegyelem- és megigazulás tanának” lényeges mondanivalóját.

A katolikus egyház felfogása szerint: hinni annyit jelent, mint együtt hinni az egyházzal, az egyház látható közösségében megvallani és élni a hitet. A hívő így elsődlegesen és közvetlenül az egyháznak van elkötelezve, az egyházon keresztül pedig Krisztusnak és Istennek. Természetesen úgy is szabad fogalmazni, hogy a hitengedelmesség elkötelezettsége első lépésben az egyház tanítóhivatala iránti engedelmesség, tehát a tanítóhivatal lesz a legfőbb tekintély, amely a keresztény hitet körülbástyázza és védi. Tévedés lenne azt hinni, hogy a katolikus egyházban a hit indítéka az egyházi tanítóhivatal iránti engedelmességben rejlik. A hit indítéka, motívuma a hozzánk szóló Isten tekintélye: vagyis Isten szava, a Szentírás alapozza meg hitünket.

A katolikus hívő az egyházat mint Istentől akart, Jézus Krisztustól alapított intézményt vagy mint az üdvösséghez vezető eszközt fogja föl. Az egyházon keresztül kell eljutnunk Jézus Krisztushoz és Jézus Krisztuson keresztül kell a Szentlélek segítségével Isten, a Mennyei Atya elé lépni.

A lutheri értelmezés szerint a megigazulás kegyelmi folyamatában első helyen a bűnös embert hivatgat, neki megbocsátani akaró, irgalmas Isten áll oly fenséges magasságban, hogy szinte megközelíthetetlen es esellett ember számára. Az egyház mintha kimaradna a közvetítésben: az ember közvetlenül léphet Isten színe elé. Az összekötés hídja nem az egyház, hanem a hit, értelmünk és akaratumk szubjektív kapcsolata Istenhez. Az igazi egyház valójában láthatatlan lelki valóság, mert amit az egyházból látunk, a hívek gyülekezete, az csupán a külső egyház, következésképpen a Szentírás olvasása és magyarázata, a közös imádság és ének csak másodrangú jelentőséggel bírnak. A protestánsok szerint a hit szintén az egyházi közösségben jön létre, de kizárólagosan az Istenre való hallgatás által.

Az üdvösség közvetítésének problémája

A keresztények közös nagy kincse, „a megigazulás gyökere és alapja”, az üdvösség kapuja a keresztség. Ez mindkét oldalon a legérzékenyebb. Aki a protestánsoknál megkeresztelkedik, kétségtelenül Krisztus egyházának tagja lesz, Krisztus minden kegyelmének részese, az istengyermekség hordozója és az örök mennyei boldogság várományosa. A Szentírás alapján közösen valljuk: „aki hisz és megkeresztelkedik, az üdvözüül”. Az evangéliumi hit bizonyossága a protestáns felfogás szerint közvetlenül és kizárólagosan Jézus Krisztusban gyökerezik, vagyis a benne megígért isteni üdvösségben. Eme értelmezés nem ismer földi közvetítő instanciát vagy evilági tekintélyt, amely a természetfölötti hit dolgában és értelmezésében tévedhetetlen lenne, minden hívő részéről Isten nevében elkötelezettséget követelhetne. Ebből következik, hogy a protestantizmus teljes egészében elveti a katolikus egyháznak a pápai hivatalról szóló tanítását.

A katolikusok azt vallják, hogy Jézus Krisztus egyházát mint emberekből álló közösséget alapította meg, ennek élére közösségvezetői, központi tekintéllyel felruházott főt, Szent Péter apostolt és mindenkori utódját, a római püspököt állította. A protestánsok alaptanításuknak megfelelően nem fogadják el a pápát, a pápai hivatalt, főleg annak tévedhetetlenségét és az úgynevezett primátust sem, vagyis azt a tanítást, hogy a pápa mint Krisztus földi helytartója az egyházi hatalom legfőbb képviselője. A Szentírásra hivatkozva és a protestáns gyakorlatot is figyelve, azt állítják, hogy lehetetlen olyan érvet találni, amely igazolná az ilyen, egyetlen embernek juttatott hatalmat, és Isten nem is adhatott minden emberre kiterjedő teljhatalmat senkinek. Éppen ezért a pápa nem szólhat tévedhetetlenül és kötelezően Isten nevében az emberekhez. Katolikus részről e megnyilatkozásokban túlzást kell látnunk.

A pápai hivatal rendeltetése és szolgáló funkciója körüli ellentétek még mindig a felekezetek közötti közeledés legnagyobb akadályai, noha ma mindannyian keressük az egyház egységének gyökereit. A Szentírás alapján biztosra vesszük, hogy Krisztus ezt az egységet, en-

nek megvédését, őrzését, az apostoli kollégium egészére, de elsősorban ennek fejére, Péterre bízta, és ma is az apostoli kollégium utódja, a püspökök testülete és Péter utóda, a pápa az egyházi egység garantálója és biztosítója. A katolikus teológia egyoldalúnak és hiányosnak tartja Luther tanításának ama tételét, mely szerint az embernek nincs szüksége közvetítésre Istenhez. Így nehezen lennének értelmezhetőek a próféták, akik Isten nevében beszéltek és a legfőbb prófétának, a világra küldött Isten Fiának voltak előfutárai. A protestáns értelmezés szerint, mivel az egyháznak sincs igazi közvetítő szerepe, ezért a pápai hivatal is teljesen felesleges.

Jogos a teológus kérdése: vajon Jézus Krisztus emberségének mi a szerepe az üdvösség rendjében, a megigazulás megszerzésében, mert Luther is azt vallja, hogy Jézus Krisztus szenvedése és halála mint érdemszerző cselekedet mentett meg bennünket Isten előtt. Az egyház közössége nem más, mondja *Nisszai Szent Gergely*, mint Jézus Krisztus emberségének kiterjesztése és folytatása a világtörténelem folyamán. Ez az egész keresztény ókor, a szentatyák teológiájának középponti gondolata: Krisztus az emberi természetnek az isteni személlyel való egyesítésében az egész emberiséget mintegy magába foglalta és az Isten világába emelte. Az embernek tehát az isteni megváltásműben megvan a helye, szerepe és feladata. Teológiai megközelítésben az egyház szentségi értelmezéséről van szó. Az egyház azért szentség, mert egyszerre látható, emberileg megnyilatkozó jel és eszköz. Az egyház a Krisztusban megvalósult megigazulás jele és az Istentől adott megigazulás közvetítője. Jelzi Isten jelenlétét, Istenre utal és amit jelez, az Istennel való közösséget, az istenkeresést és az Istennel való egyesülést, azt meg is tudja adni.

A mai protestáns teológia egyháztana hangsúlyozottan állítja, hogy az egyház Jézus Krisztusra épült és Jézus Krisztusban be is fejeződött. Tehát elegendő a Krisztusban való hit. Mi, katolikusok, a kétezer éves egyházi hagyományok birtokában is azt valljuk, hogy a Jézus Krisztusban megvalósult isteni megváltási mű Jézus Krisztus istenemberi mivoltából következően igényli az emberi elemek beépítését a megváltás művének egészébe, és ahol csak lehetséges, Isten a mai egyházban is emberré akar lenni: az üdvösség, a mindennapok természetes adományain keresztül jut el hozzánk. Ez éppen a katolikus hit sajátossága: a kenyér Jézus teste az oltáron, az egyetemes egyház szava minden hívőre kötelező igazság. Az Isten elérhetőségének és megfoghatóságának hite végső sorban összefügg azzal az alapmeggyőződéssel, hogy a világ és az ember a bűnbeesés ellenére is őrzi a teremtés értékeit, fellelhető benne az Isten. A protestáns felfogás nem hiszi, hogy Isten elérhető lenne a szentségekben és az egyházi szavában. Istennel csak a Szentírás köthet bennünket egybe.

A második isteni személy emberré levése nélkül érthetetlen lenne az apostolok szerepe és küldetése, s felfoghatatlan a papság küldetésének szentírási értelmezése, mely szerint Jézus Krisztus saját személyi helyettesítésére hívta meg a papokat és ruházta fel őket szentségi szolgálati küldetéssel. Ez annyit jelent, hogy Jézus Krisztus papi hivatalt akart, vagyis a hívők általános papsága mellett egyes meghívottakat különleges papi megbízatásokkal ruházott fel. Ezek a felszentelt papok.

A tárgyalt témával összefüggő sajátos katolikus hittartalmak: a pápai primátus, a hit és erkölcs dolgában ünnepelesen, az egész egyházzal érvényes hatallyal nyilatkozó pápai tévedhetetlenség és a felszentelt papság szolgálati megbízatása. A pápai hatalom a századok folyamán olykor túlságosan is egyoldalúan és kisarkítottan nyilvánult meg. Ennek mintegy csúcspontját jelentette a pápai tévedhetetlenség dogmáinak kihirdetése az I. vatikáni zsinaton. A II. vatikáni zsinat a pápa mellé már odaállította a világ összes püspökeinek testületi közösségét, és így a négyévenként üléselőző püspöki szinódus alakjában kiegyensúlyozást nyert a legfőbb egyházi vezetés.

Egyre inkább előtérbe lép a hatalom viselésének és gyakorlásának képével szemben a szolgálat fogalma: a pápai primátusnak az evangéliummal, az egyház egységével kapcsolatban való szolgáló funkciója van. Ezt protestáns részről is, kezdik itt-ott elfogadhatónak tartani, sőt szükségesnek látszik a keresztény egység megeremtetése végett az ilyen „központi szolgálat” létrehozására is. A protestáns teológia természetesen ragaszkodik az így értelmezett „egyházi hivatal” elfogadhatóságának bizonyításához is. Az utolsó szó azonban e tekintetben még nem hangzott el. Bölcsen állapítja meg *Karl Rahner*: „A részegyházak

ismerjék el a mai Péter-hivatalt mint a szeretet egységének biztosítékát és jelét. A pápa ugyanakkor a maga részéről ismerje el a részegyházakat.”

Nagy kár lenne, ha a felelősök, a katolikusok elsősorban, de a protestáns teológusok is, nem tudnák levetni a megmaradáshoz ragaszkodó hagyománytisztelet gátjait, közelebről a már Lutheren is túljutott protestáns teológia vívmányaiban elért magabiztosságot, és képtelenek lennének a pápai tisztség, a pápai hivatal történelmi és differenciált szemléletére. Csak a történelmi összefüggések révén válik világossá Luther szándéka és az is, hogy a protestantizmus hogyan értelmezi napjainkban a primátus problémáját. A katolikus teológia ma egyre fokozódó érdeklődéssel fordul Luther felé, benne az egzisztenciális, az átélésben megerősödött hit hírnökét látja, és azt az elszántságot dicséri, hogy hozzá mert nyúlni a hit megtisztításához, amelyben ma közösen érdekelve vagyunk. „Luthert a legőszintébb jóakarat vezette, sajnos korának társadalmi nyugtalansága, a hatalmasak körülötte és érte való versengése, a szegény nép erkölcsi elesettsége olyan akadályokba ütköztette a legjobb szándékot, hogy a megsértett önérzet és a felkorbácsolt szenvedélyesség szinte nem találhatott már más kiutat, mint hogy akaratlanul is elindította a nyugati egyházszakadást, amely az egyháznak annyi könnyet, szenvedést és máig sem gyógyuló sebzettségét okozott” – írja *Ewald Hundrup*.

Egységben a közös ügyért

Az azonos evangéliumi- vagy krisztusi elemek felragyogtatása reményt ad arra, hogy közös erőfeszítéssel egyelőre mindkét részről a saját hitvallás megőrzésén és megerősítésén munkálkodva, Jézus Krisztus megvallásában közelebb jussunk egymáshoz. Ezt jelzik a közelmúlt nagy találkozásai. A centenáriumi ünnepségek Eisenachban, Wartburgban, Erfurtban és Wormsban. A keletnémet Luther-ünnepségen Magdeburgban Willebrands bíboros mint Róma küldöttje vett részt, Wormsban Höffner bíborossal az élen a német püspöki kar jelent meg. A sok ünneplésben ma nem a szétválasztottságot látjuk, hanem annak kinyilvánítását, hogy közösen az egységet kell szolgálnunk.

Az ökumené, a keresztyények egybetartozásának tudata és mindig teljesebb találkozása a keresztyénység igazi értékeinek felismerésével eleven kormeghatározó valóság lett. A keresztyények, egymás iránt érzett felelősségük tudatában, a fennálló hitbeli különbözőségek ellenére is az egész emberi család kiengesztelésében és egyesítésében látják a krisztusi evangéliumból is következő világ- és embermentő elhivatottságukat. Erre a „kozmoszi ökuménia” kell vállalkozniuk ma az egyházaknak.

Mostantól kezdve arra is súlyt kellene helyeznünk, hogy mindig jobban megismerjük és elismerjük a keresztyény valóságot, a közös örökséget egymásban és egymásnál. Legyen közös kincsünk elsősorban a Szentírás, merjük ma jobban hangsúlyozni hitünk egész vonalán a keresztyény igazságok mélyeséges tartalmában az emberit, az emberi összetartozást, az emberközponúságot azzal az elkötelezettséggel, amellyel Luther a népet akarta felemelni.

A mai emberiség új-egységéért és radikálisabb egybetartozásáért viaskodik. E vonatkozásban is nagyra kell értékelnünk azokat a humánus és demokratikus erőket, amelyek felszabadításában a reformációnak is nagy szerepe volt. A vallásnak személyes istenkapcsolattá formálásában, az emberi élet földközeli, erkölcsi támogatásában, a mindennapok terheinek viselésében, valamint a föld civilizációs és kulturális birtokbavételében. Kifejeződtek a földi valóságok teológiai szintéziskeresésében a szabadabb, a felvilágosultabb emberábrázolásban, az egész emberiségnek saját egységéért és egyenlőségéért folyó társadalmi és politikai erőfeszítéseiben. Ezek ma közös vívmányok, vagy ha akarjuk, további feladatkielölések. Merjük együtt vállalni, amit ma Luthernél a közös keresés felfedez, ama keresztyény gondolat megerősítését, hogy egymásért kell élnünk, hogy a szeretet akkor igazi evangéliumi szeretet, ha a másik emberre, az emberi egészre irányul és tárgy a konkrét valóság, a másik felkarolása, a másik mellé állás, a vigasztalás, a lelki erősítés a mindenkor jelenlevő társadalmi és politikai ambiensben.

A kereszténység reformja ma mind a két oldalon ezt az emberi hozzáállást kívánja hangsúlyozni. A kereszténység reformja ugyanis sem Lutherral, sem a II. vatikáni zsinattal nem fejeződött be. Az egyházak, a vallások intézményes, emberi berendezései mind állandó megújulásra szorulnak. Ma az evangélium legigazibb, legbensőségesebb óhaja: megmenteni az emberiséget, békét biztosítani a számára, elhárítani a civilizációt, a kultúrát elsöpörni készülő atomháborús veszedelmet.

Irodalom: J. Lortz: *Die Reformation in Deutschland*. Freiburg i. B. 1940 – O. H. Pesch: *Hinführung zu Luther*. Mainz, 1982 – K. Lehmann: *Luthers Sendung für Katholiken und Protestanten*. München-Zürich, 1982 – R. Baumer: *Martin Luther und der Papst*. Münster, 1982 – R. Zinnhobler: *Der Wandel des katholischen Luther-bildes*. Theol. prakt. Quartalschrift, 1983/4.

Gúthy Andor

AZ EGYSÉG LELKE

Kedves Testvérek Krisztusban!

Lelkem mélyéig örvendező meghiúsultság tölt el, hogy erről a helyről én, mint katolikus szólhatok hozzátok, Hajdu Péter barátomnak, a gyülekezet lelkészének szíves meghívására és engedelmével.

Kedves Testvérek Krisztusban, az Atyában és a Léleekben! Ezen a héten pünkösöd ünnepe, a Lélek kiáradásának az ünnepére készülünk, és minden este, különböző egyházakhoz tartozó hívek, kérjük a Szentlelket, az ökumenikus egységért könyörögve. A mai este programja különösképpen erre irányul: az Egység Lelke lévén a központi gondolat.

Két Igét jelölt ki lelkész testvérünk a mai elmélkedésre. Az első Szent Pál Efezusiaknak írt leveléből a 4. rész 3. verse, amely így szól az új protestáns fordítás szerint: „Igyekeztek megtartani a Lélek egységét, a békesség kötelékével”. A Lélek, a békesség és az egység, ime ez az, amire mindannyian vágyakozunk. Szinte nincs is mit hozzátenni ehhez az imához. A katolikus egyházhoz tartozván, felütöttem a katolikus bibliafordításokat is, vajon ugyanezt mondják-e azok is? Először meglepődtem, mert a katolikus fordítások nem a Lélek egységét említik, hanem a „lelki egységet”, sőt a régebbi, Káldy-féle fordítás csupán az „egyetértést”. Megnéztem idegen nyelvű fordításokat is, két protestánst és hat katolikust. Ezekben is hasonló különbséget találtam, bár az eltérés kevésbé volt szembevetendő. Az eredeti görög szövegben (protestáns kiadás) „pneuma” áll, ami a görög-magyar Újszövetségi Szótár szerint először az emberi lelkét, de sok íráshely szerint a Szentlelket is jelenti. Így hát az eredeti szöveg mindkét változatot megengedi. Ha jól meggondoljuk azonban, a kétféle fordítás mégsem ad ellentétes értelmet, a szöveg jelentését plasztikusan, dialektikusan adja vissza. A katolikus fordítók talán arra gondoltak, hogy a nagybetűvel írt Lélek, a Szentlélek természetesen nem osztható meg, egysége fenntartásához sem kell semmi igyekezet. De hiszen a protestáns fordítás sem ilyesmit mond, s a katolikus fordítás következő mondatából („egy a test és egy a Lélek,”) szintén kitűnik, hogy a „lelki egység” nem független a Lélektől, a Szentlélek Istentől. A Szentlélek egysége nem osztható meg, de hogy számunkra is megmaradjon mint az Egység életető Lelke, az már a mi igyekezetünkön is múlik. A Lélek minden-

Elhangzott a Szent István Társulat elnökének előadásában 1983. május 20-án a kelenföldi református templomban.)